

Příloha - Pobaltí

Estonská republika Eesti Vabariik

Rozloha: 45 100 km²

Počet obyvatel: 1 600 000

Hlavní město: Tallinn (410 000 obyvatel)

Správní rozdělení: 15 okresů

Měnová jednotka: 1 estonská koruna (EEK) = 100 senti

Úřední jazyk: estonština

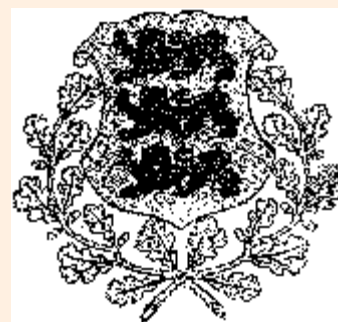
Státní svátek: 24. únor – Den nezávislosti

Členství v OSN: 17. 9. 1991

Hlava státu: prezident Arnold Ruutel

Parlament: Státní shromáždění (101 poslanců)

Armáda: 13 000 osob

Státní znak Estonska.

Estonská republika leží u Baltského moře, mezi Finským a Řižským zálivem. Na jejím území převládá nížina, mírně zvlněná, s nejvýše položeným místem 318 metrů nad hladinou moře, s četnými jezery a rašeliníšti. Součástí Estonska je okolo tisíce ostrovů a ostrůvků.

Národní park Lahemaa při pobřeží Finského zálivu, který byl vyhlášen v roce 1971, má plochu 649 čtverečních kilometrů. Přírodní rezervace Vilsandská se rozkládá na ostrově Saaremaa a na okolních ostrovech a byla založena již v roce 1910. Na pobřeží Baltského moře jsou přírodní rezervace Matsalu a Nigula, obě z roku 1957.

Podnebí je mírné, přímořské.

Národnostně převládají Estonci (61 %), dále jsou silně zastoupeni Rusové (28 %), a mezi další početnější národnosti patří Ukrajinci a Bělorusové. Ve dvacátých letech 20. století bylo v Estonsku 81 % Estonců, pouze 5,5 % Rusů a 6 % Němců.

V současné době převládá městské obyvatelstvo, které tvoří 72 %.

Nejvíce věřících je luteránů, u slovanských národností převládá pravoslaví.

Ugrofinské kmeny, předkové dnešních Estonců, původně obývaly oblast mezi Altajem a Uralem, ale už ve 3. tisíciletí před naším letopočtem žily ve východním Pobaltí. První historická zmínka o těchto obyvatelích je z 1. století našeho letopočtu. Estonci museli silnějším Varjagům platit tributy a proto hledali oporu u jiných kmenů a tak v roce 860 ustavili svaz s východními sousedy, novgorodskými Slovy a Kriviči. V roce 1030 došlo k prvnímu tažení kyjevského Jaroslava Moudrého přes Estonsko, ale i přes další tažení, které následovaly, nedošlo k trvalé závislosti území dnešního Estonska na Kyjevské Rusi. V 11. století vznikají první města a dochází k první křesťanské misi. V období 13. až 16. století oblast byla pod nadvládou německých rytířských řádů, která byla doprovázena silou germanizací, ale i četnými povstáními. V období livonských válek v letech 1558 až 1583 byly nakonec německé řády poraženy a koncem 16. století bylo Pobaltí rozděleno mezi Polsko, Dánsko a Švédsko. Od roku 1561 do začátku 18. století bylo estonské území pod nadvládou Švédska a dále v letech 1721 až 1918 bylo součástí Ruska. V mírové smlouvě z

roku 1721 se Petr I. Veliký zavázal zachovat dosavadní práva. V letech 1816 až 1819 došlo ke zrušení poddanství, ale začala i silná rusifikace a od roku 1885 se stala ruština úředním jazykem a v roce 1889 začal platit ruský právní řád. Industrializace koncem 19. století, doprovázená rozvojem měst, vzdělanosti a kultury, zesílila národně osvobozenecké snahy. V době revoluce 1905 byla založena Národní liberální strana, která požadovala autonomii pro oblasti s estonskou většinou, likvidaci privilegií šlechty a rozdělení panovnické půdy rolníkům. V dubnu 1917 ruská prozatímní vláda schválila dekret, na jehož základě byly sloučeny všechny okresy s estonskou většinou v jednu autonomní provincii. Následně 28. listopadu 1917 rozhodl estonský sněm o osamostatnění Estonska od Ruska. Ruská rada lidových komisařů reagovala na tento akt 8. prosince 1917 jmenováním místní bolševické vlády, která převzala moc v Tallinnu, ale nikdy nekontrolovala celé území Estonska. V únoru 1918 vtrhla na estonské území německá vojska, Rudá armáda a bolševická vláda byly vytlačeny ze země. Dne 24. února 1918 estonská prozatímní vláda vyhlásila nezávislost Estonska. Následující den německá vojska obsadila Tallinn. Po brestlitevském míru nadále zůstala v Estonsku německá vojska. Německo-ruským protokolem ze dne 27. 8. 1918 přešla suverenita nad Estonskem z Ruska na Německo. Po anulování brestlitevského míru ze strany sovětského Ruska dne 13. 11. 1918 se Rudá armáda opět 28. listopadu 1918 vrátila na estonské území, následující den 29. listopadu 1918 byla v Narvě vyhlášena sovětská Estonská pracovní komuna. Tato však po porážce sovětských vojsk 5. 6. 1919 byla likvidována a estonská vojska osvobodila většinu území. Dne 19. 5. 1919 byla vyhlášena nezávislá Estonská republika, která 2. února 1920 uzavřela v Tartu se sovětským Ruskem mírovou smlouvu, ve které se Rusko dobrovolně a navždy zřeklo nároku na Estonsko. Na tuto mírovou smlouvu navázala smlouva o neútočení a mírovém řešení konfliktů mezi Estonskem a SSSR ze dne 2. 6. 1933, jejíž platnost byla 4. 4. 1934 prodloužena do roku 1945. Estonsko se snažilo zajistit své zájmy i spoluprací s dalšími pobaltskými státy a 12. 9. 1934 uzavřelo s Litvou a Lotyšskem tzv. Baltský pakt, dohodu o porozumění a spolupráci. Tajný dodatek sovětsko-německého paktu o neútočení z 23. 8. 1939 zařadil Estonsko do sféry sovětského vlivu. Sovětský svaz si na Estonsku vynutil podepsání smlouvy o vzájemné pomoci a Estonsko vyslovilo souhlas s vybudováním sovětských námořních a leteckých základen na svém území. Nakonec 16. června 1940 sovětská vojska Estonsko fakticky okupovala a 21. července 1940 byla vyhlášena Estonská SSR. Po přepadení Sovětského svazu Německem 22. června 1941, ještě před příchodem Němců, samotní Estonci obsadili značnou část území. V letech 1941 až 1944 bylo Estonsko začleněno do německého říšského komisariátu Ostland. Sovětská vojska znovu obsadila Estonsko 24. listopadu 1944, ale před jejich příchodem uprchlo okolo 30 000 estonských obyvatel do Švédska a 33 000 do Německa. Mnoho tisíc Estonců odešlo do lesů a začalo partyzánský odboj proti sovětské moci, který byl zlomen až v roce 1951. V roce 1945 došlo k úpravě hranic, okolo 2,5 tisíce čtverečních kilometrů estonského území bylo připojeno k RSFSR (okolí města Petseri, rusky Pečory a podél řeky Narvy). Během následné sovětizace, doprovázené rusifikací, bylo v letech 1945 až 1949 deportováno na Sibiř asi 20 000 Estonců a při kolektivizaci v roce 1949 dalších 40 000. Dosídlování Estonska především Rusy změnilo národnostní složení obyvatel. Po celou dobu sovětské moci v Estonsku se v různé míře projevovaly snahy o národní osvobození, které měly silnou podporu v početné emigraci. Odrazily se i ve vývoji domácí literatury, například v 60. letech nástupem tzv. kazetové generace básníků. Ve dnech 1.–2. října 1988 byla ustanovena Estonská lidová fronta, usilující o obnovení nezávislosti země. Už 16. listopadu 1988 Nejvyšší sovět Estonské SSR vyhlásil svrchovanost Estonska a estonština se stala oficiálním jazykem republiky. Proti zákonným opatřením, která upřednostňovala obyvatele estonské národnosti, proběhla vlna protestů ruské menšiny. V listopadu 1989 označil Nejvyšší sovět Estonské SSR akce Moskvy z let 1939 až 1940 za vojenskou okupaci a anexi a vyhlásil jejich neplatnost. Následně 24. prosince 1989 Sjezd lidových poslanců SSSR odsoudil tajné protokoly k sovětsko-německým smlouvám z let 1939–1940 a prohlásil je za neplatné od samého počátku. Nejvyšší sovět Estonské SSSR dne 23. února 1990 zrušil ústavně zakotvenou vedoucí úlohu KSSS a proklamoval politický pluralismus. Estonsko, Litva a Lotyšsko podepsaly 12. dubna 1990 Pobaltskou smlouvu, která měla umožnit rozšíření vzájemných hospodářských a kulturních kontaktů. Dne 8. května 1990 byla země přejmenována na Estonskou republiku. Zákon o vlastnictví ze dne 14. 6. 1990 vytvořil předpoklady pro provedení privatizace a restitucí. Zákon o imigraci, schválený 27. 6. 1990 obsahoval zásadu, že k usazení příslušníka neestonské národnosti je zapotřebí souhlas republikových úřadů. Nejvyšší sovět Estonské republiky také prohlásil zákon SSSR ze dne 6. 8. 1940 o připojení Estonska k SSSR za nezávazný pro Estonsko, zrušil platnost ústav SSSR a někdejší Estonské SSR na území Estonska a přítomnost sovětských vojsk označil za porušení suverenity země. Dne 12. ledna 1991 podepsalo Estonsko a RSFSR mezistátní smlouvu, ve které navzájem uznaly svoji svrchovanost s tím, že územní spor bude řešen později. V referendu o nezávislosti Estonska, které proběhlo 3. března 1991, se 77,8 % voličů vyslovilo pro nezávislost a 21,4 % bylo proti. Po nezdařeném moskevském puči v srpnu 1991 vyhlásil estonský parlament estonskou nezávislost. Během následujících měsíců roku 1991 bylo Estonsko uznáno většinou států světa, včetně Nejvyššího sovětu SSSR a bylo přijato do OSN. Až v březnu 1999 Rusko a Estonsko podepsaly v Petrohradě smlouvu upřesňující společnou suchozemskou a mořskou hranici. Estonská republika, obdobně jako další pobaltské republiky usiluje o členství v EU a NATO.

Estonská republika je relativně rozvinutý, průmyslově zemědělský stát. Největší část ekonomicky aktivních obyvatel pracuje v průmyslu, v zemědělství pouze 9,5 %. Nezaměstnanost dosahuje 13 %.

Z nepříliš velkého nerostného bohatství se tradičně těží hořlavé břidlice (asi 25 milionů tun ročně, především v okolí Kohtla-Jarve). Průmysl je zastoupen strojírenský a elektrotechnický (Tallinn, Tartu), dále chemický, textilní, dřevařský a potravinářský.

Výroba elektrické energie dosahuje 18 miliard kWh ročně.

Zemědělská půda tvoří 33,3 % území republiky a orná 22,2 %. V zemědělské produkci převažuje ze 70 % živočišná výroba,

především chov skotu (0,8 milionu kusů) a prasat (1,1 mil. kusů). Pěstuje se obilí, luštěniny, brambory, cukrovka, len a ovoce. Významné je lesní hospodářství a rybolov.

Estonský vývoz tvoří hlavně potraviny, spotřební zboží a stroje.

Smlouva Estonska s Českou republikou o podpoře a ochraně investic byla podepsána 24. 10. 1994 s platností od 18. 7. 1995. V průběhu návštěvy v Estonsku v lednu 2001 český premiér Zeman jednal s estonskými politiky o možných dodávkách tramvaj, trolejbusů, energetických investičních celků a podzvukových letounů L-159.

Hlavní městem Estonské republiky je Tallinn, přístav u Finského zálivu. Byl založen v 10.–11. století ugrofinským kmenem Estů, jako rybářská osada pod názvem Koluvaň. Název je poprvé doložen na mapě z roku 1154, kterou vytvořil arabský geograf Al-Idrísí. Současný název, z původního Tan-linn „dánská pevnost“, vznikl, když hrad nad městem ovládl v roce 1219 dánský král Valdemar II. (manžel dcery Přemysla Otakara I. Dagmar) a oblast připojil k Dánsku. Městská práva má Tallinn od roku 1230 a od 1248 je členem hanzy. V roce 1346 bylo město prodáno, společně se všemi dánskými državami v Estonsku, řádu německých rytířů, kteří město postoupili livonskému řádu. Od roku 1561 město patřilo Švédsku pod názvem Revel (ze skandinávštiny „mělčina“, „úskalí“), tento název by užíván až do roku 1917. V době Severní války se město stalo roku 1710 součástí Ruska a Petr I. zde nechal vybudovat vojenský přístav. Ve druhé polovině 19. století nastal ve městě, díky napojení na železniční síť, výrazný rozvoj průmyslu a obchodu. Dne 8. listopadu 1917 byla ve městě vyhlášena sovětská moc, následně 24. února 1918 bylo město obsazeno německou armádou a byla deklarována nezávislost Estonska. V době druhé světové války, od 28. 8. 1941 do 22. 9. 1944 byl Tallinn okupován německými fašistickými vojsky. V roce 1980, v době moskevské olympiády na tallinnském předměstí Pirita probíhaly veslařské soutěže.

Město má řadu architektonických památek, středověkou radnici z konce 14. století, s osmibokou věží, na které je větrná korouhvička, voják na stráži, nazývaný Starý Tomáš, který se stal symbolem města. Zajímavá je barokní budova staré gildy z roku 1410. Pravoslavný gotický chrám Alexandra Něvského z roku 1900 je také součástí horního města – Toompea, jehož jádro tvoří hrad a zámek původně z 13. a 14. století a vše to tvoří památkovou rezervaci. Její součástí je i 36metrová věž z roku 1475 s názvem Kik-in-de-Kook („Podívej se do kuchyně“). Z původního městského opevnění v délce 2,35 kilometru, postaveného většinou v 16. století, se do dnešní doby zachovalo přes 80 %, včetně 18 obranných věží z původních 27. V blízkosti moře, v paláci z doby Petra I. je nyní prezidentské sídlo. První kavárna byla ve městě otevřena již roku 1702. Ve městě je také muzeum námořnictví. Věž kostela sv. Oleviste vysoká 120 metrů, sloužila za sovětské éry jako vysílač. Uznávaná Vysoká škola technická byla založena v roce 1920. Ve městě sídlí Estonská akademie věd. Tallinn je také významným kulturním centrem. Ve městě od roku 1919 působila vysoká hudební škola. První divadelní představení se konalo v roce 1529, ale do 19. století se hrálo v němčině nebo latině. V roce 1809 bylo otevřeno profesionální německé divadlo, které však uvádělo jednotlivá představení i v estonštině. Od roku 1917 do německé okupace v roce 1941 bylo významnou divadelní scénou Tallinnské dělnické divadlo, které mimo jiné uvádělo hry Karla Čapka a také Haškova Švejka. Filmové studio Tallinnfilm vzniklo v roce 1940, v sovětském období produkovalo okolo čtyř filmů ročně. Vedle celé řady muzeí se může město pochlubit také raritou – Muzeem panenek. Tallinn je hlavním ekonomickým centrem Estonska. Vyrábí se zde polovina estonské průmyslové produkce. Jedná se především o průmysl strojírenský, tradiční loděnice, zařízení pro těžbu a zpracování břidlic, exkavátory k melioračním pracím, dále průmysl elektrotechnický, textilní, hlavně bavlnářský, chemický, dřevozpracující, papírenský a potravinářský. Asi 40 % obyvatel města je ruské národnosti. V posledních letech se Tallinn stal oblíbeným místem pobytu finských turistů. Město je významnou dopravní křižovatkou, s přímým železničním a silničním napojením na lotyšskou Rigu a ruský Sankt Peterburg, s četnými lodními spoji do Helsinek a Stockholmu, s mezinárodním letištěm.

Lázeňské letoviště rozkládající se na břehu moře Haapsalu, se svými 15 000 stálých obyvatel, si zachovalo ráz meziválečného období. Od 13. století zde bylo sídlo biskupství, které však již ve 14. století bylo přemístěno do Kuressaare. V první polovině 19. století počala lázeňská historie města výrazně podpořené železničním napojením města v roce 1905. Součástí biskupského hradu ze 13. století je část dochovaných fortifikací a také katedrála. K zajímavým památkám města patří i budova radnice z roku 1775.

Johvi leží na hlavní silnici spojující Tallinn s Petrohradem a je centrem

Kuronsko a Livonsko - mapa 17. století.

pravoslavný ženský klášter v Kuremaa.

Na severovýchodě Estonska se rozkládá město Kohtla-Järve, založené v roce 1900, nyní s 78 000 obyvatel. V okolí města se těží a zpracovávají hořlavé břidlice, což vedlo ke značné devastaci krajiny. V samotném městě je zastoupen průmysl energetický a chemický, včetně výroby benzínu, průmyslových hnojiv a chemických polotovarů. Ve městě převažují obyvatelé ruské národnosti.

Město Kuressaare leží na ostrově Saaremaa a v letech 1952 až 1988 se nazývalo Kingisepp. Je centrem rybolovu, v okolí města se těží dolomity. Město má nyní 16 000 obyvatel. Ve 14. století sem bylo přemístěno biskupství z Haapsalu. Celý ostrov i s městem byl po dlouhou dobu ovládnán Dány, které v polovině 17. století vystřídali Švédové. Od poloviny 19. století, v době ruského ovládnání Estonska, začal ve městě rozvoj lázeňství. Rozvoj průmyslu města, především potravinářského, začal až po druhé světové válce. Největší pamětihodností města je zachovalý biskupský hrad ze 14. století a barokní budova radnice z doby švédské nadvlády v 17. století.

Na západním břehu Čudského jezera leží Mustvee, nevelké letoviště se čtyřmi kostely.

V severovýchodním cípu Estonska leží Narva, nyní s 78 000 obyvatel, která je přístavním městem na řece Narva. Město bylo založeno křižáky jako opevněné roku 1256 na místě staré estonské osady, na území, které až do roku 1346 patřilo Dánsku. Roku 1345 byla Narva obdařena městskými právy. V letech 1347 až 1558 bylo majetkem livonskému řádu. V roce 1492 postavil Ivan III. na protilehlém břehu řeky Narvy ruskou pevnost Ivangorod. Ruská vojska sice Narvu dobyla roku 1558, ale v letech 1581 až 1704 bylo město ovládáno Švédy. Roku 1700 švédský král Karel XII. svedl u města vítěznou bitvu s Rusy. Ruská armáda město znovu obsadila za Severní války 9. 8. 1704 a Narva se následně stala hlavním obchodním ruským přístavem pro vývoz do západní Evropy. V roce 1819 zde vznikla ve městě první továrna na výrobu sukna, v roce 1857 byla založena Krenholmská manufaktura, která ve své době patřila k největším v Evropě a ve druhé polovině 19. století představovala celou desetinu ruské bavlnářské produkce. Sovětská moc byla ve městě vyhlášena 7. listopadu 1917. Město od 4. března do 28. listopadu 1918 bylo okupováno německou armádou a po jejím odchodu byla 29. listopadu 1918 obnovena sovětská moc, která se však dlouho neudržela a Narva byla v letech 1918 až 1940 součástí samostatného Estonska, kdy hranice estonsko – sovětská byla východněji a součástí Estonska byl i Ivangorod. Německá okupace v době druhé světové války trvala od 18. 8. 1941 do 25. 7. 1944 a město bylo válečnými událostmi téměř zničeno. Současné město je významným střediskem bavlnářského průmyslu, dále je zde zastoupena výroba stavebních hmot a průmysl dřevozpracující a strojírenský. Dvě tepelné elektrárny Pobaltská a Estonská, které jsou nedaleko města, s výkonem po 1600 MW, spalují hořlavé břidlice z nedalekého naleziště. Mezi architektonické památky města se řadí zámek postavený ve 13. až 15. století, radnice ze 17. století a částečně zachované fortifikační stavby ze 17. století. Město má historické a vlastivědné muzeum. Ve městě žije 95 % obyvatel ruské národnosti a obyvatelé ruské národnosti převažují také v okolí města.

Nevelké město Otepää je významným střediskem zimních sportů. Ve středověku bylo důležitou křižovatkou obchodních cest z Livonska do Novgorodu a Pskova. V roce 1224 zde byl založen biskupský hrad a okolo něj se formovalo obchodní město. V roce 1884 zde byl poprvé vyvěšen modro-černo-bílý prapor studentského spolku, který je dnešní státní vlajkou Estonska.

světově významného naleziště hořlavé břidlice, která se používá i jako palivo v tepelných elektrárnách. Jednou z mála památek města je kostel ze 14. století a nedaleko města ležící

Parnu je přístavním a lázeňským městem na pobřeží Rižského zálivu při ústí řeky Parnu. Bylo založeno roku 1241 řádem německých rytířů kolem biskupského kostela a sídelního hradu řádu. Patřilo ke členům hanzy a po livonské válce připadlo Švédsku. Po severní válce Rusku. V 18. a 19. století bylo centrem exportu lnu a dřeva. První léčebna vznikla již roku 1838 a uznávaným lázeňským centrem se přímořská část města stala v polovině 19. století. Písečná pláž je dlouhá okolo tří kilometrů a park se rozkládá na ploše 50 hektarů. Současné město čítá 52 000 obyvatel. K jeho architektonickým památkám patří klasicistní radnice z konce 18. století a pravoslavný kostel svatě Kateřiny z roku 1768. Ve městě jsou kapacity průmyslu rybného, textilního, zvláště zpracování lnu, strojírenského a dřevozpracujícího. Ve městě je stálá divadelní scéna a vlastivědné muzeum.

Ve východní části Estonska leží Tartu, rusky Jurjev, německy Dorpat, druhé nejvýznamnější průmyslové a kulturní centrum Estonska. Na teritoriu dnešního města již v 5. století bylo hradiště Estů s názvem Tabatu. První zmínka o městě je z roku 1030, kdy je jako hradiště zvané Jurijev, založil při své výpravě kníže novgorodský Jaroslav. V roce 1224 bylo Tartu dobyto německým mečovým řádem a stalo se sídlem biskupství. V letech 1238 až 1346 město ovládali Dánové. V polovině 13. století byla udělena městská práva a od druhé poloviny 13. století bylo Tartu členem Hanzy. V roce 1582 bylo město dobyto ruským vojskem, ale od roku 1582 bylo součástí Polska. V roce 1600 bylo dobyto Švédy, v roce 1603 Poláky a roku 1625 znovu Švédy. V roce 1630 bylo ve městě otevřeno akademické gymnázium přeměněné roku 1632 na univerzitu – Academia Gustaviana, pojmenovanou podle zakladatele švédského krále Gustava Adolfa, která ve městě působila do roku 1699. Po svém znovuoživení v roce 1802 se stala centrem německého vlivu v celém Pobaltí. V době Severní války, v roce 1708 bylo město zničeno. Od roku 1721 bylo Tartu součástí Ruska a koncem 19. století bylo přejmenováno na Jurijev. V 19. století byl hospodářský vzestup města doprovázen růstem estonského národního hnutí. Sovětská moc byla ve městě vyhlášena 17. listopadu 1917. Německá vojska obsadila Tartu 24. února 1918, sovětská 22. 12. 1918. Dne 14. ledna 1919 estonská armáda připojila město k Estonsku. Ve městě byla 2. února 1920 podepsána mírová smlouva mezi Estonskem a sovětským Ruskem. Za druhé světové války, od 24. 7. 1941 do 25. 8. 1944 město okupovala německá fašistická vojska. V roce 1869 se ve městě konal první celoestonský pěvecký festival a v roce 1919 zde bylo založena vysoká hudební škola. První divadelní přestavení se ve městě konalo na konci 16. století a v roce 1870 bylo otevřeno estonské divadlo, které se v roce 1906 profesionalizovalo. V současném městě je zastoupen průmysl potravinářský, textilní, kožedělný, strojírenský, chemický, dřevozpracující a polygrafický. Botanická zahrada byla založena v roce 1803. Mezi architektonické památky města patří klasicistní budova radnice z 18. století, budova univerzity z počátku 19. století a zřícenina dómu postaveného ve 13.–15. století.

Jihovýchodně od Tallinnu leží Viljandi, město nyní s 22 000 obyvatel. Poprvé je připomínáno roku 1211, ale v době livonské a severní války bylo téměř zničeno. Oficiální městský statut nese od roku 1783. Zříceniny středověkého hradu, původně ze 13. století, připomínají řád německých rytířů, kteří tu měli důležitou základnu. Za jejich nadvlády se Viljandi stalo členem Hanzy. V současné době je turistickým a kulturním centrem s výrobou zápalek, nábytku, lněných tkanin, potravin a kožené galanterie.

Centrem jihovýchodního Estonska je Voru s dnešními 18 000 obyvateli zaměstnanými především v potravinářském a dřevozpracujícím průmyslu. Vzniklo teprve v roce 1784 a jeho rozvoj v 19. století ovlivnilo vybudování železnice Riga–Pskov. K pamětihodnostem patří církevní architektura, evangelický kostel z konce 18. století a pravoslavný ze začátku 19. století.

Velvyslanectví Estonské republiky v České republice
Na Kampě 1
110 00 Praha 1
tel. 257 530 512

Litevská republika Lietuvos Respublika

Rozloha: 65 200 km²

Počet obyvatel: 3 700 000

Hlavní město: Vilnius (575 000 obyvatel)

Správní rozdělení: 10 krajů

Úřední jazyk: litevština

Měnová jednotka: 1 litas (LTL) = 100 centas

Státní svátek: 16. února – Den obnovení nezávislosti

Členství v OSN: 27. 9. 1991

Parlament: Sejm (141 poslanců)

Hlava státu: prezident Valdas Adamkus

Armáda: 9 800 osob

Státní znak Litvy.

Západní část Litevské republiky tvoří krátké a nízké pobřeží Baltského moře s Kurským zálivem a písčitou Kurskou kosou. Na severu sousedí Litva s Lotyšskou republikou, na jihovýchodě s Běloruskem, na jihozápadě s Polskem a s Kaliningradskou oblastí Ruské federace.

Území republiky tvoří přímořská nížina přecházející v Ruskou rovinu. Nejvyšší vrch Juozapine Kalnas dosahuje výšky 292 metrů nad mořem. Litva má dva národní parky – Aukštaitija (nedaleko Ignaliny) a Kurská kosa a tři přírodní rezervace (Žuvintas, Kamanos, Čepkeiu). Zvláštní pozornost si zaslouží národní park Kurská kosa, který byl vyhlášen v roce 1991. Území národního parku je dlouhé 97 kilometrů, ale široké pouze 0,5 až 4 kilometry. Západní břeh kosa omývá Baltské moře, východní vody Kurského zálivu s velmi nízkým obsahem soli. Okolo 12 % území kosa tvoří písečné duny, a proto se kose přezdívá „Baltská Sahara“. K Litvě však patří pouze severní část Kurské kosa, jižní část je pod svrchovaností Kaliningradské oblasti Ruské federace.

Největší řekou republiky je Nemunas, pramenící v Bělorusku a tam nazývaná Neman. Nemunas ústí deltou do Kurského zálivu Baltského moře, na jejím toku je postavena také hydroelektrárna. Na teritorii Litevské republiky jsou četná jezera.

Podnebí je přímořské, k východu nabývá kontinentálního rázu; průměrné teploty jsou v lednu $-4\text{ }^{\circ}\text{C}$, v červenci $17\text{ }^{\circ}\text{C}$. Srážky činí 550–850 mm ročně.

Národnostně je nejvíce Litevců okolo 81 %, dále Rusů 9 %, Poláků 7 %, Bělorusů 2 %, Ukrajinců 1,2 % a Židů 0,3 %. Litevci jsou považováni za potomky baltských kmenů, které asimilovaly s místní ugrofinskou populací a byly ovlivněny i Slovany. Litevština, jazyk nejpočetnější národnosti a úřední jazyk republiky, patří do baltské větve indoevropské jazykové rodiny a je zajímavé, že po vzoru češtiny, používá háčky. Ruské obyvatelstvo Litvy používá především ruštinu, protože litevštinu většinou neovládá a Poláci, žijící na jihu republiky polštinu. Litevská menšina žije také v Polsku a v dalších okolních zemích, početné skupiny jsou však rovněž v zámoří. V Litevské republice převažuje městské obyvatelstvo (68 %), ve všech městech převládá litevská národnost. Věřící jsou převážně římský katolíci (80 %), část obyvatelstva se hlásí k protestantům a pravoslavným. Původně sídlily litevské kmeny v povodí řeky Osa a na horní Volze. Odtud byly začátkem 9. století vytlačeny Slovany na baltské pobřeží, kde převrstvily starší místní obyvatelstvo, včetně Livonců, jejichž zbytky dodnes žijí na litevském pobřeží. První historická zmínka o Litevcích pochází z roku 1008. V první polovině 12. století platili daně vládcům Kyjevské Rusi. Ve 30. a 40. letech 13. století se litevské kmeny sjednotily proti hrozbě křižáckých řádů pod vedením knížete Mindaugase, který vytvořil Litevské velkoknížectví. V roce 1251 přijal křesťanství, kterého se však později zřekl. Mindaugas byl jako první, ale i poslední litevský panovník korunován v roce 1253 a vládl až do své smrti v roce 1263. Hrozbu představoval jednak Řád německých rytířů, založený roku 1118, který s christianizačním posláním z Palestiny do Pobaltí pozval roku 1226 mazovský kníže Konrád. Mezi panovníky, kteří řád podporovali, byl i český král Přemysl Otakar II. Dalším byl Řád mečových rytířů, založený v roce 1202, jehož nástup byl zastaven již v roce 1236 porážkou v bitvě u dnešního Šiauliai. Kníže Gediminas, panující v letech 1315 až 1341 vytvořil silný stát, evropskou mocnost, zaujímající území dnešní Litvy a Běloruska a připojil i rozsáhlá ruská území. Za jeho vlády přišli do Litvy první Židé. Po smrti Gediminase jeho synové Algirdas a Kestutis rozšířili litevské území. Velkokníže Jagello (Jogaila), syn Algirdase, uzavřel v roce 1385 personální tzv. krevskou unii (podle místa sjednání, běloruského zámku Krev) s Polskem, která oba partnery spojovala v boji s řádovými křižáky. Jagello přijal křesťanství a sňatkem s dědičkou polského trůnu získal v roce 1386 polskou korunu jako Vladislav II. V roce 1386 začal christianizaci Litvy, v následujícím roce založil vilénské biskupství a potvrdil vlastnická práva litevským bojarům a katolíci bojaři byli osvobozeni od naturálních dávek panovníkovi. V bitvě u Grunwaldu (litevsky Žalgiris, německy Tannenberg) 15. července 1410 porazila spojená polsko-litevská vojska křižácké uskupení. Této bitvě se na straně polsko-litevské účastnil, tehdy ještě málo známý český zeman, Jan Žižka z Trocnova. V roce 1397 bylo na pražské univerzitě založeno královnou Hedvikou pro studenty z Litvy litevské kolegium při Kapli betlémské, jehož stanovy pomáhal formulovat Jan Hus. Za vlády velkoknížete Vitolda (Vytautase) v letech 1392 až 1430 území litevského státu dosahovalo od Černého do Baltského moře. Husovy názory šířil na Litvě osobně Jeroným Pražský, který se v roce 1413 setkal s velkoknížetem Vitoldem. Později až v roce 1421 velkokníže Vitold přijal od českých stavů nabízenou českou korunu a poslal za sebe svého synovce Zikmunda Korybuta. Českým králem se však stal Zikmund I. Po smrti Vitolda v unitárním polsko-litevském státě stále více dominovalo Polsko. Velkoknížeti litevskému Kazimíru se Brestskou smlouvou v roce 1446 podařilo zajistit Litvě nezávislost a suverenitu, ale ani jako polský král v letech 1447–1492 nedokázal udržet dříve dobytá území na východě. V průběhu rusko-livonské války, která začala nástupem vojsk Ivana Hrozného v roce 1558, rozhodl společný polsko-litevský sněm v Lublinu 28. 8. 1569 o sjednocení obou zemí. Nově vzniklý útvar se nazýval

„Rzeczpospolita Polska“. Lublinská unie měla společného panovníka, sněm a zahraniční politiku, ale oba státy si zachovaly vnitřní autonomii. Územní expanze polsko-litevského státu vrcholila začátkem 17. století (dobyť Moskvy, připojení ukrajinských území). Neustálé boje šlechtických rodin nesourodého soustátí však stále vytvářely hrozbu občanské války. Vnitřní slabost polsko-litevského státu nakonec využilo Rusko, Prusko a Rakousko k postupné jeho likvidaci. V roce 1772 připadlo Rusku území kolem Vilna a Kaunasu a v roce 1795 zbývající část dnešního území Litvy, mimo Klajpedy a okolí, které připadlo Prusku. V období napoleonských válek byla celá řada litevských měst vypleněna, přes litevské území postupoval Napoleon na Moskvu a neslavně i zpět. Nespokojená litevská inteligence podporovala neúspěšná polská proticarská povstání v letech 1831, 1846 a 1863. Následná násilná rusifikace, kdy výhradně ruština byla úředním jazykem a kdy probíhala rozsáhlá výstavba pravoslavných chrámů, tak vystředala předcházející etapu germanizace a polonizace, vyvolala vlnu emigrace z Litvy, zejména do USA a Kanady a to zvláště po zrušení nevolnictví v roce 1861. Ve druhé polovině 19. století však přesto sílí národní obrození, jehož oporou byly nejprve kněžské semináře a později inteligence a drobná šlechta. V roce 1864 byl vyhlášen zákaz tištění litevských knih a časopisů v latině, od roku 1872 i švabachem, což platilo, stejně jako zákaz vyučování v litevštině až do roku 1904. Litevské knihy byly tištěny v zahraničí a pašovány především ze sousedního Pruska. Svěrázným symbolem litevského národního obrození se tak stal „knihynoš“, pašerák přenášející přes hranice zakázané knihy. Revoluční otřesy v letech 1905 až 1906 donutily carskou moc k ústupkům. Byl povolen litevský sněm a litevští poslanci vstoupili do dumy. V době první světové války, od srpna až září 1915, byla Litva okupována německou armádou a podřízena německé správě. V září 1917 vznikla se souhlasem německé správy Litevská rada (Tariba), která 11. prosince 1917 deklarovala obnovení litevského státu v pevném sepejetí s Německou říší. Ale již 16. února 1918 proklamovala nezávislost Litvy. Brestlitevským mírem se 3. března 1918 sovětské Rusko vzdalo Litvy ve prospěch Německa. V létě roku 1918 probíhala jednání o nastolení monarchie a litevský trůn byl nabídnut německému princovi Vilému z Urachu, ale nakonec byla dne 2. listopadu 1918 vyhlášena republika. Dne 16. prosince 1918 dočasná sovětská revoluční vláda, která vznikla ve Vilniusu, vydala proklamační manifest. Následně 22. prosince 1918 uznalo sovětské Rusko nezávislost proklamované sovětské Litvy a litevská sovětská vláda požádala sovětské Rusko o vojenskou pomoc. Poslední prosincový den roku 1918 opustila německá vojska společně s původní litevskou vládou Vilnius, který 1. ledna 1919 obsadilo polské vojsko a 5. ledna 1919 ruská sovětská vojska. Původní litevská republikánská vláda usazená v Kaunase požádala o pomoc státy Dohody a s jejich souhlasem potlačila německá vojska sověty v Kaunase a na západní Litvě, ale jihovýchodní část země byla obsazena sovětskou armádou. Ve dnech 18. až 20. února 1919 se konal ve Vilniusu sjezd Sovětů, který vyhlásil Litevsko-běloruskou sovětskou republiku (Litbel) s hlavním městem Vilniusem a následně pak byla 27. února 1919 sestavena vláda. Koncem února 1919 zahájily republikánské litevské a polské vojenské jednotky nástup proti Rudé armádě. Dne 19. dubna 1919 obsadily Vilnius a do 25. srpna 1919 bylo celé území Litvy pod kontrolou republikánské litevské vlády. Nakonec Litevskou republiku uznala i sovětská ruská vláda dne 12. července 1920. V roce 1921 území střední Litvy včetně Vilniusu vojensky obsadilo a anektovalo Polsko a Litva naopak anektovala začátkem roku 1923 dříve německou memelskou oblast včetně přístavu Klajpeda (německy Memel), kterou měla na základě mírových dohod spravovat Francie. Mezinárodní komise v roce 1925 potvrdila litevskou svrchovanost nad Klajpedou, ale s jistou autonomií. Ústava Litevské republiky byla přijata 1. srpna 1922. Litva s autonomní Klaipedou měla 55 658 čtverečních kilometrů a 2 035 000 obyvatel, z toho 84,2 % Litevců, 7,6 % Židů, 3,2 % Poláků, 2,5 % Rusů a Bělorusů a 1,4 % Němců. Mezi světovými válkami 75 % pracovních sil pracovalo v zemědělství, průmysl byl omezen na zpracování dřeva a zemědělských produktů. Hlavními obchodními partnery v meziválečném období první poloviny dvacátého století bylo Německo a Velká Británie, hlavní vývozní komoditou byly zemědělské produkty. Až do roku 1938, vzhledem k polské anexi Vilniusu, byly veškeré vztahy mezi Polskem a Litvou přerušeny. V této době Litva hraničila s Lotyšskem, Polskem a Německem. V meziválečném období se podařilo velmi podstatně snížit negramotnost, ze 44 % na 12 % populace, přičemž výraznou roli sehrálo ministerstvo obrany, které pečovalo o vyučování nováčků-analfabetů. V období mezi první a druhou světovou válkou postupně na litevské politické scéně získala převahu autoritativní nacionalistická pravice na čele s prezidentem Smetonou, který vládl až do roku 1939 a nechal se titulovat vůdce lidu. V prosinci 1926 byl skutečně vojenský puč, po kterém se stal ministerským předsedou Augustinas Voldemaras a prezidentem Antanas Smetona, který však nechal po třech letech Voldemarase zatknout. Roku 1934 se Voldemaras se svou fašistickou organizací Železní vlci pokusil neúspěšně znovu získat moc. Po německém ultimátu v březnu 1939 se Litva vzdala ve prospěch Německa Klajpedy (Memelu) i s okolím. Paktem Molotov–Ribbentrop z 23. srpna 1939 připadla Litva původně do německé zájmové sféry. Po zahájení německého útoku na Polsko vyhlásila Litva striktní neutralitu, a následně podle tajného dodatku paktu Ribbentrop–Molotov ze září 1939 byla Litva přesunuta do sovětské vlivové sféry. Z Hitlerova rozhodnutí byli pobaltští Němci přesídlováni do Německa a z Litvy tak odešlo 65 000 obyvatel německé národnosti. Dne 10. října 1939 uzavřela Litva pod nátlakem smlouvu se SSSR o rozmístění sovětských posádek na litevském území a Sovětská svaz podstoupil Litvě Vilnius s okolím. Prezident Smetona byl 11. června 1940 sovětským tlakem donucen provést změny v litevské vládě, ale sovětský ministr zahraničí Molotov kategoricky požadoval dne 14. 6. 1940 vytvoření vlády nové. Druhý den, 15. června 1940, obsadila sovětská armáda všechna strategická místa v Litvě a vznikla nová vláda, jejíž složení předložil sovětský velvyslanec v Litvě. Předsedou vlády se stal levicový novinář J. Paleckis, do čela policie byl postaven A. Sniečkus, první tajemník litevské komunistické strany. Ve dnech 14. a 15. 7. 1940 se konaly volby s jednotnou komunistickou kandidátkou, bez alternativních možností a s oficiálním proklamovaným výsledkem 99,2 % hlasů pro jednotnou kandidátku. Dne 21. července 1940 vyhlásil nový parlament nastolení sovětské moci a požádal o přijetí Litvy do svazku SSSR. Dne 3. srpna 1940 se Litva stala oficiálně součástí SSSR s úředním názvem Litevská sovětská socialistická republika. Až do obsazení Litvy německými vojsky v létě 1941 probíhaly represe a deportace národně orientovaných politiků a litevské inteligence do asijských oblastí Sovětského svazu.

Jen v posledním předválečném týdnu v červnu 1941 bylo na Sibiř, Altaj a do Kazachstánu deportováno 34 000 obyvatel Litvy. Po

zahájení německého útoku došlo v řadě míst k protisovětským povstáním, z části spontánním, z části řízeným Litevskou aktivistickou frontou (LAF), kterých se mělo účastnit okolo 100 000 osob. Německé orgány však LAF dne 26. září 1941 rozpustily a její představitele zatkl. V letech 1941 až 1944, v době německé okupace, proběhla masová likvidace židovské populace, které padlo za oběť okolo 220 000 obyvatel. V organizaci pogromů sehrály neblahou roli i místní litevští fašisté. Avšak německý pokus vytvořit na Litvě legion SS skončil nezdarem. V průběhu války na území Litvy operovaly prosovětské partyzánské oddíly a v oblastech s polským obyvatelstvem Armija Krajowa. V průběhu července a srpna 1944 většinu Litvy opět obsadila Rudá armáda a Litva se tak i prakticky znovu stala součástí Sovětského svazu. To však některé státy, včetně USA nikdy neuznaly. V letech 1947–1949 byla na vesnici, která tvořila ekonomický základ Litvy, zahájena kolektivizace. Znovu začaly deportace nepohodlné části obyvatelstva na Sibiř (jen v roce 1949 tak bylo deportováno 80 000 Litevců), do Litvy naopak přicházelo ruské obyvatelstvo. Celkový počet deportovaných obyvatel Litvy v letech 1944–1952 je odhadován na 245 000. Celých osm let po skončení druhé světové války působilo aktivně protisovětské partyzánské hnutí „lesních bratrů“, kterým prošlo 77 000 osob. Probíhající rusifikace měla podobu faktického potlačování litevštiny, domácí obyvatelstvo bylo přinuceno zvládnout ruštinu. Na základě dohody z 2. září 1947 přesídlilo z Litvy do Polska 178 000 obyvatel polské národnosti. V průběhu 70. a 80. let dvacátého století začalo výrazně sílit litevské národnostní hnutí. V roce 1972 spáchal sebevraždu, jako protest proti sovětské nadvládě, litevský student Romas Kalanta. Následovala řada demonstrací, vyvěšování původních litevských vlajek, ale i dopisové akce sovětským a zahraničním představitelům. Prezentované cíle však až do nástupu Gorbačova nepřesáhly požadavky autonomie. První masovou akcí byl lidský řetěz dlouhý 650 kilometrů, který u příležitosti 50. výročí paktu Molotov–Ribbentrop, spojil na několik minut estonský Tallinn, lotyšskou Rigu a litevský Vilnius. V říjnu 1988 bylo založeno hnutí Sajudis, které zpočátku podporovalo nově zvoleného reformního šéfa litevské komunistické strany Algirdase Brazauskase. Vyvrcholením postupujícího vývoje se stala skutečnost, že Nejvyšší sověť Litevské SSR deklaroval dne 18. května 1989 suverenitu republiky. Již 7. prosince 1989 byl v Litvě zrušen oficiální mocenský monopol komunistické strany a Litevská komunistická strana se pod vedením Brazauskase i organizačně oddělila dne 19. prosinci 1989 od KSSS. Ve volbách, které se konaly od 24. 2. do 10. 3. 1990, zvítězil Sajudis na čele s Vitautasem Landsbergisem a 11. března 1990 byla na zasedání nového parlamentu vyhlášena nezávislost Litvy. Následovala však prakticky hospodářská blokáda ze strany Moskvy. Po složitých jednáních Gorbačov prohlásil, že není proti vystoupení Litvy ze svazku SSSR, ale podmiňoval další dialog pozastavením platnosti deklarace litevské nezávislosti. Litevský parlament dne 29. 6. 1990 pozastavil platnost vyhlášení nezávislosti na sto dní. V listopadu 1990 žádal nejvyšší litevský představitel Landsbergis odchod sovětských vojenských jednotek z litevského území. Na začátku ledna 1991 probíhaly demonstrace ruského a polského obyvatelstva proti zdražování potravin, které vedly k odstoupení litevské vlády. Dne 10. ledna žádal sovětský prezident Gorbačov vedení Litvy, aby obnovilo působnost sovětské ústavy a hrozil zavedením přímé prezidentské správy. Jednotky sovětské armády obsadily důležité budovy v centru Vilniusu a 11. ledna 1991 vznikl promoskevský Výbor národní spásy (ale svoji činnost pozastavil už 25. ledna 1991). Dne 13. ledna 1991 sovětské speciální jednotky krvavě rozehnaly demonstraci u vilniuské televizní věže, kde zahynulo 14 civilistů.

Požadavek úplné nezávislosti Litvy byl potvrzen referendem dne 9. února 1991, při kterém nezávislost podpořilo 90 % účastníků a litevský parlament 11. února 1991 přijal ústavní zákon o litevském státě. Jako první stát na světě uznal litevskou nezávislost Island již v únoru 1991. Moskva uznala nezávislost Litvy až 24. srpna 1991. Litva, společně s Lotyšskem a Estonskem byla přijata 17. září 1991 do OSN. V srpnu 1993 bylo dokončeno stahování ruských vojsk z Litvy. Od února 1994 byla obnovena platnost ústavy Lotyšské republiky z roku 1922. Litva je republikou v čele s prezidentem, který je volen přímou volbou. Zákonodárným sborem je jednokomorový Sejm (Seimas) se 141 poslanci volenými na čtyři roky. Litva je členem Baltické rady, diskusního a informačního fóra pobaltských států, které vzniklo v březnu 1992 z podnětu Dánska a Německa. Kromě těchto států a Litvy jsou dalšími členy Švédsko, Norsko, Finsko, Polsko, Lotyšsko, Estonsko a Rusko, a v roli pozorovatele vystupuje Evropská unie. Cílem fóra je výměna informací a bližší ekonomická, kulturní a ekologická spolupráce, která má přispět k politické a ekonomické stabilního regionu.

Litva byla přijata v květnu 1993 do Rady Evropy a roku 2000 byla zařazena do druhé skupiny zájemců o vstup do Evropské unie. Litva usiluje o členství v NATO, se kterým zatím spolupracuje v rámci programu Partnerství pro mír. Byla například pořadatelem manévrů Baltic Challenge 98, kterých se účastnilo 5 000 vojáků z jedenácti zemí.

Litevská republika představuje relativně rozvinutý průmyslově zemědělský stát. Podíl ekonomicky aktivních obyvatel činí 52 %, z nich 24 % pracuje v zemědělství, 28 % v průmyslu.

V zemědělské produkci převládá živočišná výroba (70 %). Obdělává se 35 % litevského území, lesy pokrývají 28 %. Okolo 75 % zemědělské půdy je meliorováno. Chová se okolo 2,5 milionu kusů skotu a 2,8 milionu kusů prasat, dále drůbež a tradiční je chov koní. Pěstují se hlavně obiloviny (zejména krmné, ječmen, pšenice), brambory, cukrová řepa, len a zelenina.

Průmysl je zastoupen strojírenský (výroba obráběcích strojů), elektrotechnický, potravinářský, textilní, petrochemický a chemický. Rozhodující podíl na výrobě 22,4 mld. kWh elektrické energie ročně má Ignalinská jaderná elektrárna. Hlavním námořním přístavem republiky je Klaipėda. Nejdůležitější exportní komodity představují potraviny, spotřební zboží a stroje. K největším obchodním partnerům patří Rusko, Německo a Lotyšsko.

Na území Litvy jsou naleziště rašeliny a hlavně jantaru (zkamenělá pryskyřice stará 50 milionů let), který se obchodní komoditou

stal již před 2 500 lety, kdy jantarová stezka směřovala z dnešního litevského území do Říma a do Egypta.

Na území republiky je poměrně kvalitní silniční síť, čtyřproudová komunikace spojuje Vilnius s Kaunasem a Klajpedou a dále Vilnius s Panevėžisem. Železnice má východoevropský široký rozchod a spojuje nejvýznamnější města.

Litva podepsala s ČR smlouvu o podpoře a ochraně investic 27. října 1994, která vešla v platnost 12. července 1995. Mezi Českou republikou a Litevskou republikou je bezvízový styk platný 90 dní. Český premiér Zeman navštívil Litvu na jaře 2000 a jednal především o ekonomické a vojenské spolupráci, včetně nabídky letadel L 159.

Hlavní město Litevské republiky Vilnius leží na břehu řeky Neris, která se nazývá také Vilija a odtud také pochází jméno města. Dříve bylo město přezdívané „Jeruzalém východu“, pro početnou židovskou komunitu. Území města bylo osídleno již v mladší době kamenné. První písemné památky týkající se města jsou z 10. století. V 11. a 12. století bylo město svědkem bojů proti ruským knížatům a Němcům z Livonska. Roku 1323 přenesl velkokníže Gediminas svou rezidenci z Trakai do Vilnius a město bylo až do roku 1569 hlavním městem Litevského velkoknížectví. Od roku 1387 je městem s naděleným magdeburským právem. Na počátku 15. století, za vlády velkoknížete Vítolda, který porazil vojska řádu německých rytířů u Grunwadu, a kdy území Litvy sahalo od břehů Baltu až k Černému moří, bylo město obchodním a kulturním centrem mezinárodního významu. Vyslanci českých husitů právě zde projednávali možnost nástupu litevského krále na český trůn. Od roku 1525 zde žil a působil nejstarší východoslovanský tiskař Skoryna, který pocházel z dnešního běloruského Polocku a své první tisky vydal v Praze v letech 1517–1519. Po sjednocení litevského velkoknížectví s Polskem, založili jezuité ve městě roku 1579 akademii, která byla roku 1773 reorganizována ve světskou vysokou školu a od roku 1803 měla statut univerzity. Univerzita však byla pro účast studentů a profesorů na polském protiruském povstání zrušena ruským carem v roce 1832 a znovuobnovena až v roce 1919. Po třetím dělení Polska v roce 1795 byl Vilnius připojen k Rusku a stal se guberniálním městem (a po Petrohradu a Moskvě byl třetím největším městem tehdejšího carského Ruska). Výrazný hospodářský růst města stimulovala výstavba železnice v letech 1860–1861 z Varšavy do Petrohradu. V devadesátých letech 19. století působil v místní organizaci Sociální demokracie království polského a Litvy polský šlechtic Felix Dzeržinskij. Na sklonku 19. století žilo ve městě 160 000 obyvatel, bylo sídlem řecko-katolického i pravoslavného biskupství, bylo významným obchodním centrem a jeho průmyslový potenciál tvořilo šest továren. V prvním desetiletí 20. století se Vilnius stal centrem litevského národního hnutí, v roce 1905 zde zasedal první litevský sněm. V době první světové války, v letech 1915 až 1918, bylo město okupováno německou armádou. Dne 15. února 1918 byla zde Zemskou radou vyhlášena samostatnost Litvy. Po odchodu německé armády v prosinci 1918 město ovládla Rudá armáda a Vilnius se stal 5. ledna 1919 hlavním městem Litevsko-běloruské sovětské republiky (Litbel). Litevská národní vláda s podporou dohodových mocností však znovuzískala nad městem moc, ale 20. dubna 1919 a následně 9. října 1920 město okupovala armáda Polska (pod vedením polského generála Želigowského). Katolická Litva přerušila v roce 1920 oficiální styky s Vatikánem za uznání polské anexe Vilnius. V březnu 1923 byl mezinárodní konferencí prakticky přiznán nárok Polska na Vilnius a město bylo součástí Polska až do roku 1939. V té době sídlilo ve městě římsko-katolické biskupství a řecko-katolické arcibiskupství. Před druhou světovou válkou tvořili Židé třetinu obyvatel města, početná byla i polská menšina. V září 1939 byl Vilnius obsazen Rudou armádou a formálně předán Litvě. V letech 1940 až 1990 byl hlavním městem Litevské sovětské socialistické republiky. V době od 23. 6. 1941 do 13. 7. 1944 bylo město obsazeno německou armádou a utrpělo válečnými událostmi značné škody. Během německé okupace byla vilniusská židovská populace prakticky likvidována, na čemž se ovšem podílely i domácí litevští kolaboranti a fašisté. Od roku 1991 je Vilnius hlavním městem samostatné Litvy. Dominantou města jsou zříceniny hradu velkoknížete Gedimina, původně zbudovaného ve 14. století a přestavěném ve století patnáctém. Zachovalá osmiboká věž hradu se stala symbolem města. Historickou část města tvoří složitá síť úzkých uliček. Mezi nejceněnější městské památky patří gotická katedrála svatého Stanislava z roku 1387, v letech sovětské vlády fungující jako galerie a koncertní síň. Gotický kostel svaté Anny ze 16. století, postavený ze 33 druhů cihel, chtěl Napoleon rozebrat a převést do Paříže. Zajímavým celkem jsou budovy areálu univerzity. V jednom z jejich objektů byl v roce 1812 ubytován Napoleon, později i Kutuzov. Za sovětské vlády sloužila budova jako Dům důstojníků. V bývalé budově KGB (ul. Auku gatvė) je Muzeum obětí genocidy. Ve čtvrti Antakalnis je barokní kostel sv. Petra a Pavla ze 17. století s vojenským hřbitovem. Ve Vilnius se zachovala jen jedna synagoga z celkového počtu 105 na počátku 20. století. V borovém lesoparku Vingis byl v roce 1960 zbudován amfiteátr pro písňové festivaly s kapacitou pro 20 000 účinkujících a pro více než 100 000 posluchačů. Ve městě působí Akademické činoherní divadlo, Operní a baletní divadlo a Ruské činoherní divadlo. Ve Vilnius je také Muzeum jantaru a Litevské státní židovské muzeum. Mimo centrum města, na jeho západním okraji je televizní věž s malou expozicí, připomínající masakr 13. ledna 1991, kdy v okolí věže sovětská policie zasáhla proti demonstraci a bylo tak zabito 14 civilistů. Ve Vilnius sídlí Litevská akademie věd, mimo univerzitu další vysoké školy. Zvláštností městské dopravy je výrazný podíl trolejbusů. Město je významnou dopravní křižovatkou, železnice se odtud rozebíhá do pěti směrů, a mezinárodním letiště je na jeho jižním okraji. Letecké spojení do zahraničí, mimo domácí leteckou společnost Air Lithuania, zajišťují i další letecké společnosti, mimo jiné Lufthansa, Austrian Airlines a Aeroflot.

Majestátní velká pečeť velkého knížete Vítolda.

V poválečném období došlo k odchodu obyvatel polské národnosti, v dnešním Vilnius si Litevci udrželi 55procentní podíl. Ve městě je zastoupen průmysl strojírenský – výroba strojů a nástrojů, tepelných zařízení a přístrojů, zemědělské techniky, elektrotechnický, textilní, oděvní, potravinářský, chemický, hutní a dřevařský.

Alytus, město známé již ve 14. století, které se do roku 1917 oficiálně nazývalo Olita. Nyní má 71 000 obyvatel, je napojeno na železnici a průmysl je zastoupen strojírenský (výroba ledniček), textilní a potravinářský.

Dotnava má městská práva od roku 1956 a je napojena na železnici.

Druskininkai je tradiční lázeňské město, jehož název je odvozen z litevského označení soli („druska“). Město je známo z historických pramenů již od roku 1636. Léčebný účinek zdejších muriatických solí byl potvrzen oficiálním statutem léčivého místa již roku 1794. Roku 1838 byl zahájen provoz prvního vodoléčebného zařízení, lázně se staly velmi oblíbeným místem pobytu ruských úředníků a důstojníků. Kolem roku 1900 navštěvovalo lázně ročně 350 000 lázeňských hostů. Mezi první a druhou světovou válkou bylo město součástí Polska, během druhé světové války bylo administrativně přičleněno k Bělorusku. Současná kapacita lázní umožňuje ročně léčení až sto tisíc pacientů s kloubními onemocněními, s chorobami srdce, krevního oběhu, revmatismem, ale i s poruchami výměny látkové. V domě, kde žil, je památník litevského malíře a skladatele M. Čiurlionise. V okolí jsou jezírka nazývaná Dívčí oči, malebné údolí Rajgardas a zbytky hradních staveb. Město, ve kterém žije 22 000 stálých obyvatel, je obklopené lesy. Ve městě je tradiční výroba uměleckých předmětů.

Girullai je přímořské letovisko nedaleko Klajpedy.

Ignalina má městský statut od roku 1950. Má železniční spojení, ve městě je rybný průmysl a mlékárna. Nedaleko města je postavena atomová elektrárna, jejíž stavba začala v roce 1975. Atomová elektrárna Ignalina pokrývá 80 % spotřeby elektrické energie Litvy, což je světový primát.

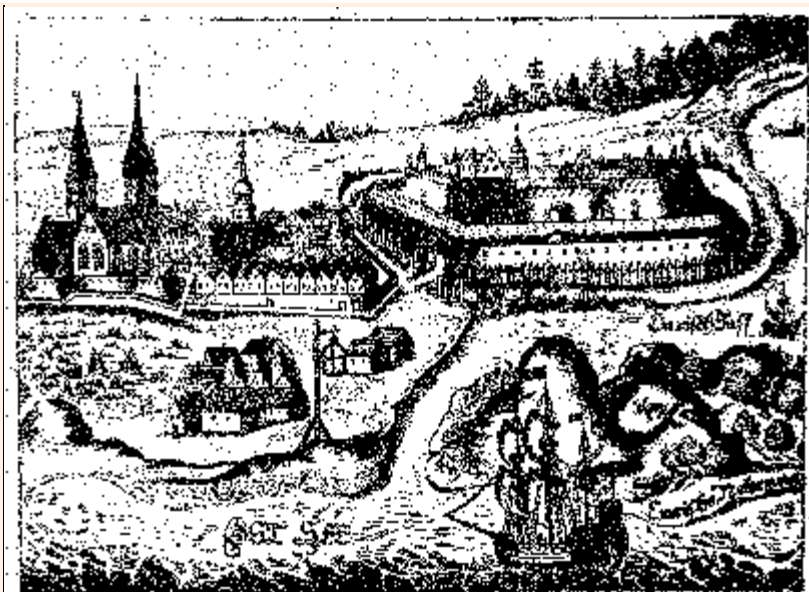
Jonava je historicky dokladována od 18. století. Má železniční stanici, ve městě se vyrábí dusíkatá hnojiva, nábytek a stavební materiály.

Kardle disponuje letištěm, avšak pouze pro vnitrostátní dopravu.

Kaunas, do roku 1917 zvaný Kovno, je poprvé připomínán v roce 1280, kdy na soutoku řek Nemunas a Neris byl založen opevněný hrad, který měl chránit Litvu před útoky Řádu německých rytířů. Osada, která vznikla v podhradí získala roku 1444 magdeburské městské právo. V 15. století přišli do města první Židé, kteří dále hráli důležitou úlohu v rozvoji města. Od roku 1569 bylo město součástí Polska a při třetím dělení v roce 1795 připadlo Rusku, když krátce náleželo také Švédsku. Napojení města na železnici v druhé polovině 19. století bylo provázáno průmyslovým rozvojem města. Kaunas byl ve 14. století hlavním městem Litvy a znovu od roku 1920 do 1940, kdy Vilnius byl anektován Polskem. V první polovině dvacátého století byl ve městě významný koželužský průmysl, město bylo centrem obchodu s dřívím a obilím. V průběhu druhé světové války bylo město okupováno od 24. června 1941 do 1. srpna 1944 německou armádou a bylo válečnými událostmi značně poškozeno. Nyní má 415 000 obyvatel. Mezi vzácné architektonické památky patří kostel sv. Vitaustase, katedrála Petra a Pavla z 15. století, jezuitský klášter a zbytky hradu ze 13. až 17. století a budova radnice z let 1542–1562. Ve městě je také „muzeum čertů“, sbírka prof. Žmuidzinavičiuse, která prezentuje přes dva tisíce exponátů s motivy čertů. Na okraji města je Údolí písní, místo tradičních písňových festivalů a Kaunaská přehradní nádrž, postavená koncem padesátých let. Město je významným hospodářským střediskem s průmyslem strojírenským (obráběcí stroje), elektrotechnickým (elektromotory, televizory), chemickým (umělá vlákna), textilním, potravinářským, dřevozpracujícím, polygrafickým a výrobou stavebních hmot. V obvodu města je rovněž hydroakumulační elektrárna s kapacitou 1 600 MW. Ve městě působí Akademické činoherní divadlo a Hudební divadlo a sídlí zde několik muzeí a vysokých škol, včetně Univerzity Vytautase Magnuse. Město má mezinárodní letiště a přímé letecké spojení s Prahou. Z městského přístavu je možné cestovat po řece Nemunas až k jejímu ústí a dále do přístavu Nida na Kurské kose. Mezinárodnímu uznání se těší basketbalový klub Žalgiris Kaunas. Nedaleko Uměleckého muzea stojí pomník bezejmennému „knihoňoši“, který v době carského zákazu pašoval litevské knihy přes hranici. Zajímavostí města je pěší zóna na třídě Svobody, kde je od roku 1990 zakázáno kouřit pod pokutou 200 LTL. Součástí města bylo dříve židovské ghetto, které nacisté přeměnili v koncentrační vyhlazovací tábor. Na okraji města je zajímavá stavební památka – „Devátá pevnost“, postavená na počátku 19. století jako devátý objekt fortifikací na západní hranici carského Ruska. Později sloužila jako vězení, kterého používali jak němečtí okupanti, tak i sovětská tajná služba. Na místní konzervatoři založené v roce 1920 vyučovali v první polovině 20. století i čeští učitelé.

Kėdainiai byla známa již ve 14. století. Podniky města produkují minerální hnojiva, elektrotechniku a potraviny a mohou využívat železničního napojení. Ve městě je zajímavá církevní architektura z 15.–18. století a vlastivědné muzeum.

Klaipėda, nejdůležitější přístavní město v Litvě u Baltského moře, ležící při ústí řeky Daugava. Až do 13. století zde bylo sídlo kmene Žemaitů. V roce 1252 město uchvátili němečtí rytíři, kteří tu založili hrad a město nazvali Memel a město bylo obdařeno magdeburským právem. Litevci následně město několikrát dobyli, ale od poloviny 15. století se jej definitivně zmocnili němečtí rytíři. Proto i dnes místní

Přístav Klajpėda - rytina ze 16. století.

německého ultimáta, předáno Německu. A tak do 1923 a v letech 1939–1945 byla Klajpėda pod názvem Memel součástí německého Východního Pruska. Při obsazení Rudou armádou 28. ledna 1945 bylo město, ve kterém se bránila obklíčená německá armáda, hodně poškozeno. Téměř veškeré německé obyvatelstvo, které tvořilo ve městě většinu, odešlo a ve městě a okolí zůstalo pouze okolo 10 000 obyvatel. Postupimská konference v roce 1945 potvrdila navrácení Klajpėdy Litvě. Současné město je spojeno trajektem s německými, dánskými a švédskými přístavy. Ve městě je stálá divadelní scéna – Klajpėdské činoherní divadlo, jehož tradice sahá do roku 1819. Současné město má 203 000 obyvatel, z toho tvoří asi 30 % Rusové. Nezamrzající přístav zabírá plochu 500 hektarů a slouží hlavně nákladní dopravě a jako základna rybářské flotily. Průmysl je zastoupen loďařský, rybný, potravinářský, textilní a dřevozpracující, včetně papírenského. Tradičním výrobním odvětvím je zpracování jantaru. Dominantou města je zřícenina hradu původně ze 13. století, který byl v dalších stoletích několikrát zničen a znovu obnoven. Symbolem města je Dachova kašna, na jejímž vrcholu je postava Aničky z Táravy, literární postava neslavnější básně německého spisovatele Simona Dacha, který ve městě žil v 17. století. Ve městě je Mořské muzeum s akváriem a Muzeum hodin.

Kretinga byla známa již ve 13. století, oficiálně je městem od roku 1609. Ve městě je vlastivědné muzeum, průmysl je zastoupen textilní, nábytkářský a potravinářský.

Kuršenai je historicky zmiňován již v roce 1581. Hlavním podnikem města, které je napojeno na železnici, je cukrovar.

Lazdijai je historicky doložena již v roce 1587.

Mariampole, město se v letech 1955–1989 nazývalo Kapsukas.

Marijampolė bylo založeno v roce 1758. Od roku 1955 až do konce sovětského období se jmenovalo Kapsukas. Ve městě je výroba potravinářského zařízení, nábytku, textilu a potravin.

Mažeikiai vznikl v 19. století a nyní je významným železničním uzlem na severu Litvy. Mimo závodu na zpracování ropy, který je největším v Pobaltí, jsou ve městě také provozy strojírenské a potravinářské. Vlastivědné muzeum zachycuje historickou a přírodní osobitost města.

Nidė je největší vesnicí litevské části Kuršské kopy, která je známa již z konce 14. století a je tradičním sídlem rybářů. V letech 1929 až 1932 zde žil Thomas Mann a jeho pobyt připomíná místní muzeální expozice. Na okraji vesnice stojí 29 metrů vysoký maják, postavený v roce 1847. Ve vesnici je také Jantarová galerie a muzeum.

Palanga je nejvýznamnějším přímořské letovisko Litvy, s rozsáhlými písčitými plážemi. Žije zde pouze 18 000 stálých obyvatel, ale počet návštěvníků v 80. letech 20. století dosahoval ročně půl milionu. Archeologické nálezy dokládají osídlení na území dnešního města již před třemi tisíci lety, v historických záznamech je Palanga zmiňována již v roce 1253. Město je tradičním centrem obchodu s jantarem, ve středověku sehrálo významnou roli opěrného bodu litevského odporu proti německým řádovým rytířům. Městská práva má Palanga od 17. století. Lázeňská tradice města začala na počátku 19. století. V průběhu první světové války a při požáru v roce 1938 bylo město velmi poničeno. Nedaleko současného města je mezinárodní letiště. K nejvýznamnějším městským pamětihodnostem patří kostel Nanebevzetí Panny Marie, postavený na konci 19. století. Uprostřed botanické zahrady, založené v roce 1843 hrabětem Tiškėvičiumem, stojí novorenesanční zámeček, ve kterém je umístěno Muzeum jantaru.

Panevėžys je poprvé historicky zmiňován už v roce 1503. Průmyslový rozvoj města v 19. století je svázán s postavením železnice do lotyšského Daugavpilsu. Značně poškozeno bylo město během první světové války. Průmyslový potenciál města značně vzrostl po druhé světové válce. Dnešní město se 126 000 obyvatel má spíše průmyslový charakter a kapacity průmyslu elektrotechnického, strojírenského, sklářského, lnářského a potravinářského (pivovar Kalnapilis). Ve městě je stálé divadlo a vlastivědné muzeum. Město leží na silniční trase Via Baltica a je důležitou železniční křižovatkou.

Pasvalys je znám z roku 1497. Dnešní město má železniční napojení a potravinářský průmysl.

Plungė má železniční stanici a průmyslové kapacity textilní, potravinářské, nábytkářské a výrobu umělé kůže a uměleckých předmětů. Poprvé je v historických záznamech uváděno v roce 1644.

Rokiškis je malé město s 23 000 obyvatel. V jeho centru stojí evangelický kostel svatého Matouše, postavený v letech 1864–1885 z pálených cihel. Součástí kostela je i 60 metrů vysoká zvonice.

Trakajský hrad.

litevská vojska porazila Řád mečových rytířů. Rozvoj města byl narušen v 16. století, v době severní války, kdy okolí města bylo poničeno Švédy. Významný průmyslový rozvoj proběhl v 19. století. Za druhé světové války bylo Šiauliai velmi zničeno. Nynější město má 140 000 obyvatel, ve městě sídlí pedagogický institut, divadlo a etnografické muzeum. Největší památkou města je katedrála Petra a Pavla, podstavená na přelomu 16. a 17. století, s osmibokou 71 metrů vysokou věží. Ve městě je muzeum koček, obsahující sbírka exponátů související s kočkami, od obrazů a po poezii, ale i muzeum jízdních kol a fotografické muzeum s rozsáhlou sbírkou fotoaparátů. Nedaleko města je tzv. Křížový vrch, který je poset desítkami tisíc křížů od křesťanů celého světa. První kříže zde byly vztyčeny v letech 1831 a 1863, kdy zde byly pohřbeny oběti selských povstání. V roce 1993 tento vrch navštívil papež Jan Pavel II.

Šilutė je centrem chráněné oblasti v deltě řeky Nemunas. Bylo založeno v 16. století. Jeho dominantou je evangelický kostel s věží vysokou 50 metrů, postavený v roce 1926.

Tauragė je známé od 16. století. Výrobní kapacity současného města umožňují výrobu elektronických součástek, nábytku, potravin a stavebních hmot.

Trakai leží na jednom z dvaceti ostrovů uprostřed 61 jezer (z nichž největší je Gavle, s plochou 3,7 čtverečního kilometru a hloubkou až 47 metrů). Trakai je původní hradní sídlo litevských knížat ze 14. století, odkud spravovala území od Baltského k Černému moři. V roce 1665 bylo obsazeno ruskými vojsky, která zničila jak hrad, tak přilehlé město. Ve druhé polovině 20. století bylo gotické hradní sídlo rekonstruováno a nyní tvoří součást přírodní rezervace. Ve městě dosud žije také několik set Karaimů, ortodoxních Židů, kteří neuznávají talmud a řídí se starým zákonem. Jejich historie začala v 8. století v Persii. Postupně se dostali i na Krym a společně s Tatary ve 14. století na Trakai, kam je pozval velkokníže Vitautas a zaměstnal jako hradní posádku. Jejich historii dokumentuje místní muzeum.

Švenčionėliai byl založen roku 1862, městská práva má od roku 1939, v letech 1920 až 1939 byl součástí Polska. Současné město je důležitým železničním uzlem se slévárnou litiny a výrobou stavebních hmot.

Teišiai je městem, o němž je první historická zmínka v 15. století, dokumentovaná i v místním vlastivědném muzeu. Ve městě jsou kapacity lehkého a textilního průmyslu a výroba stavebních hmot.

Ukmergė je v historických dokumentech poprvé dokladováno v roce 1238. V dnešním městě se vyrábí strojírenská produkce, nábytek a zpracovává se len.

Skuodas je v písemných listinách zaznamenán poprvé roku 1572. Současné město má železniční spojení a kapacity potravinářského průmyslu.

Smiltynė leží na Kuršské kose a trajektem je spojen s Klajpedou, které vytváří rekreační zázemí.

Šiauliai, má městská práva od roku 1569, do roku 1795 bylo nazývané Saule, a dále do roku 1917 Šavli. Město je významné kulturní centrum, průmysl je zastoupen potravinářský, elektrotechnický (televizory), potravinářský, strojírenský (jízdní kola, obráběcí stroje) a ve městě je i výroba stavebních hmot. V současnosti je důležitou dopravní křižovatkou. V okolí města bylo osídlení již od paleolitu.

Samotné město bylo založeno ve 13. století v místech, kde

Utena je poprvé zmiňována v roce 1661. Současné město má železniční napojení, průmysl strojírenský, textilní, elektrotechnický a stavebních hmot. Ve městě je vlastivědné muzeum.

Velvyslanectví Litevské republiky v České republice
Pod Klikovkou 1916/2
150 00 Praha 5
tel. 257 210 122

Lotyšská republika Latvijas Republika

Rozloha: 64 500 km čtverečních

Počet obyvatel: 2 700 000

Hlavní město: Riga 800 000 obyvatel

Správní rozdělení: 26 okresů

Měnová jednotka: 1 lat (LVL) = 100 sentimů

Úřední jazyk: lotyština

Státní svátek: 18 listopad – Den vyhlášení Lotyšské republiky

Členství v OSN: 17. 9. 1991

Hlava státu: prezidentka Vaira Vikeová-Freibergaová

Parlament: Sejm (100 poslanců)

Armáda: 5 000 osob

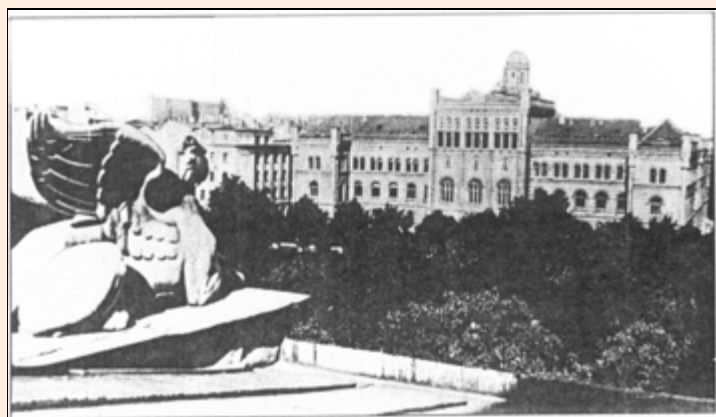
Státní znak Lotyšska.

Lotyšská republika leží na nížinatém pobřeží Baltského moře, v mírném přímořském pobřežním pásmu. Největší vyvýšenina dosahuje 311 metrů nad mořem. Největší lotyšskou řekou je Daugava. Nejvýznamnější národní park Gauja, vyhlášený v roce 1973, zaujímá rozlohu 910 čtverečních kilometrů. Přírodní rezervace Moricsala na bažinatém pobřeží Rižského zálivu má svůj statut z roku 1912.

Na severu sousedí Lotyšsko s Estonskou republikou, na východě s Ruskou federací, na jihovýchodě s Běloruskou republikou a na jihu s Litevskou republikou.

Národnostně převládají Lotyši (56,5 %), početně jsou zastoupeni Rusové (30,4 %), ale nezanedbatelné množství je i Bělorusů (4,3 %), Ukrajinců, Poláků a Litevců. Městské obyvatelstvo tvoří 71 %.

Nábožensky orientované obyvatelstvo je především luteránského a pravoslavného vyznání.

Univerzita v Rize.

Území dnešního Lotyšska bylo osídleno po ústupu ledovců v 8. tisíciletí před naším letopočtem a původní obyvatelstvo přechází k zemědělství v 2 tisíciletí před naším letopočtem. V prvním století našeho letopočtu se konstituují Kuršové, Zemgalové, Letgalové a ugrifinští Livové, ze kterých se etnogenezí vytvořili Lotyši. Pobřežní oblasti v 10.–11. století ovládali Dánové, později Švédové, dále ve vnitrozemí byl silný vliv Slovanů, lotyšské kmeny platily daně Pskovu a Polocku. Od začátku 12. století sílil z jihu tlak Litevců. V polovině 12. století přišli první němečtí kupci a na území dnešního Lotyšska vzniklo několik státních útvarů v zárodečném stádiu. Tento vývoj byl přerušeno roku 1180, kdy Meinhard z Segebergu začal agresivně šířit křesťanství. Po roce 1202, kdy byl založen biskupem Albertem I. a křižáky řád mečových rytířů, bylo území podrobováno vojensky. Po bitvě u Saule v roce 1236, kdy byl řád mečových rytířů poražen litevskými vojsky, byl v roce 1237 založen livonský řád, který do roku 1290 ovládl lotyšské území, které bylo administrativně rozděleno mezi livonský řád a jednotlivá biskupství. Tím bylo zpomaleno formování lotyšského národa neboť vládnoucí vrstva, ale i měšťanstvo bylo německé a lotyština byla jazykem porobených. V 16. století, po rozpadu křižáckého držení, o litevské území usilovalo Polsko, Švédsko a Rusko. Roku 1560 byla ruskou armádou poražena společná vojska livonského řádu a místních biskupů a následně, v roce 1561 vnikl Kuronské a Zemgalské knížectví. Riga připadla v roce 1581 polsko-litevskému státu. Altmarská smlouva z roku 1629 rozdělila Lotyši obývané území mezi Švédsko a Polsko. V Severní válce v roce 1710 byla Riga dobyta Ruskými vojsky a na základě Nistadské smlouvy z roku 1721 byla část lotyšského území ovládnuta Ruskou říší. Následkem dělení Polska byla roku 1772 k Rusku připojena Letgalie a roku 1795 Kuronsko a Lotyši se tak ocitli pod správou jednoho státního

útvary. Francouzská armáda při svém tažení do Ruska roku 1812 na krátkou dobu obsadila část Lotyšska. Nevolnictví bylo zrušeno v letech 1817–1819, ale půda zůstala ve statkářských rukou. Až 1861 a 1863 byl zákonem upraven nájem a koupě půdy. Lotyšské národní hnutí se začalo projevovat ve druhé polovině 19. století. První lotyšské periodikum začalo vycházet v Petrohradě v roce 1862, v roce 1873 se konal první svátek národní písně v Rize. V roce 1885 byly otevřeny základní školy s lotyšským vyučovacím jazykem. Na počátku 20. století patřilo Lotyšsko k nejrozvinutějším oblastem carského Ruska, čemuž i odpovídal krvavý průběh revoluce 1905. V době první světové války byla část území obsazena německou armádou a četná průmyslová zařízení byla evakuována do ruského zázemí. Po únorové revoluci 1917 na lotyšském území se formovaly orgány prozatímní vlády a sověty, které postupně získaly převahu a podporovány levicově orientovanými lotyšskými stříelci začaly konfiskovat majetek statkářů. Následně generál Kornilov 3. září 1917 vydal Rigu německé armádě. V průběhu listopadu 1917 revoluční vojenská uskupení obsadila významná lotyšská střediska a 22. listopadu 1917 byla proklamována sovětská moc. V únoru 1918 celé lotyšské území obsadila německá armáda a zůstala zde, se souhlasem Dohody, i po porážce Německa. Lotyšská vláda, která byla vytvořena 18. listopadu 1918, uzavřela dohodu s německou armádou o společném boji proti sovětům. Následoval dramatický vývoj, do Liepaje připlula 9. prosince 1918 spojená anglicko-francouzská námořní eskadra a samotné anglické lodě vpluly 18. prosince 1918 do řížského přístavu. Sovětská lotyšská vláda vydala 17. prosince 1918 manifest o převzetí moci a následně byla uznána Radou lidových komisářů sovětského Ruska. Na počátku ledna 1919 zahájila sovětská vojska ofenzívu proti německé armádě. Již 3. ledna 1919 byla obsazena Riga a do konce ledna celé lotyšské území s výjimkou Liepaje, kde pod dočasně, pod ochranou anglicko-francouzské flotily, sídlila lotyšská vláda. Ve dnech 13.–15. ledna 1919 se sešel v Rize sjezd sovětů, který ustavil Lotyšskou sovětskou republiku a přijal její ústavu. V březnu 1919 navštívila Liepaje americká vojenská mise, která finančně podpořila generála von Holze a dočasně zde sídlící lotyšskou vládu. Tato finanční podpora umožnila vytvoření akce schopné armády složené z vojáků německé Železné divize a z Lotyšů, která v květnu 1919 zahájila vojenské akce proti sovětským jednotkám. Dne 22. května 1919 byla obsazena Riga a do konce ledna ztratila sovětská moc kontrolu nad celým územím Lotyšska. Celková zahraničněpolitická situace se stabilizovala podpisem mírové smlouvy mezi Lotyšskou republikou a sovětským Ruskem 11. srpna 1920. Následující samostatný vývoj Lotyšska byl doprovázen řadou hospodářských problémů a nestabilní vnitropolitickou situací, která vyvrcholila v roce 1934 nastolením autoritativní nacionalistické vlády K. Ulmanise. Po uzavření sovětsko-německého paktu v roce 1939 bylo Lotyšsko vystaveno silnému tlaku Moskvy. Dne 14. října 1939 byla podepsána mezi Lotyšskou republikou a Sovětským svazem smlouva o vzájemné pomoci a na lotyšském území byly rozmístěna sovětská vojska, početnější, než mírové počty samotné lotyšské armády. Dne 7. června 1940 bylo Lotyšsko, ústy sovětského ministra zahraničí Molotova, obviněno, že spolu s dalšími pobaltskými státy vytvořilo tajný vojenský protisovětský pakt a následně, 10. června 1940 byla sovětská vojska na lotyšském území uvedena do stavu plné bojové pohotovosti. Po sovětském ultimátu ze dne 16. 6. 1940 bylo lotyšské území vzato sovětskými vojsky pod kontrolu. Zmocněnec sovětské vlády A. Vyšinskij předal 19. června 1940 prezidentu Ulmanisovi seznam členů nové lotyšské vlády. Premiérem byl jmenován profesor A. Kirchenštejn a ministrem vnitra levicový novinář V. Lacis. Následovalo zatčení mnoha politických představitelů a čistka ve státním aparátu. Na základě sovětského požadavku v červnu 1940 byl rozpuštěn parlament a byly vypsány volby. Tyto se konaly ve dnech 14. až 15. července 1940, byla připuštěna pouze komunistická kandidátka, pro kterou oficiálně hlasovalo 92,6 % voličů. Nový parlament vyhlásil 21. července 1940 nastolení sovětské moci a požádal o přijetí do svazku Sovětského svazu, čemuž bylo vyhověno 5. srpna 1940. Následně se zintenzivnila čistka ve státním aparátu, prezident Ulmanis byl zatčen a deportován do Sovětského svazu a začalo vysídlování lotyšské inteligence na Sibiř a do střední Asie. V době druhé světové války bylo Lotyšsko obsazeno německými vojsky a pokračující represe proti lotyšské národní inteligenci byla rozšířena i na Židy. Sovětská vojska obsadila lotyšské území v průběhu léta 1944. V dalších letech pokračovala deportace Lotyšů na Sibiř a lotyšské území dosidlovali Rusové. Až koncem osmdesátých let 20. století začíná sílit opoziční hnutí, postupně prosazující obnovu suverenity. Byla založena nová politická uskupení, Lidová strana v roce 1988, Sociálně-demokratická strana v roce 1989, Strana zelených v lednu 1990, Zemědělský svaz v březnu 1990 a v dubnu v 1990, oddělením se od KSSS, Demokratická strana práce. V té době Nejvyšší sověť Lotyšska vypustil z ústavy pasáž o vedoucí roli komunistické strany a legalizoval zakládání dalších stran. Dne 16. února 1990 prohlásil neplatným rozhodnutí lotyšského parlamentu z července 1940 o připojení se Lotyšska k Sovětskému svazu. Ve volbách v březnu 1990 zvítězila Lidová fronta a lotyšský parlament přijal 4. května 1990 deklaraci o obnově nezávislosti a změnil také název republiky. V referendu 3. března 1991 se pro samostatnost Lotyšska vyslovilo 73,1 % voličů. Během neúspěšného moskevského puče v srpnu 1991 vyhlásilo Lotyšsko úplnou nezávislost. V průběhu září byla samostatná Lotyšská republika uznána většinou států světa včetně nejvyšších orgánů Sovětského svazu.

Lotyšsko je průmyslově zemědělský stát. Významně je zastoupen průmysl strojírenský, elektrotechnický a elektronický, ale i chemický, petrochemický, textilní, dřevozpracující a potravinářský. V republice se vyrábí ročně okolo 6,6 mld. kWh. Významným faktorem je hustá dopravní síť jak silniční, tak i železniční a vodní doprava, včetně námořní. Podstatnou složku vývozu tvoří potraviny, spotřební zboží a některé stroje.

V zemědělství pracuje okolo 15 % ekonomicky aktivního obyvatelstva. Živočišná výroba se podílí 75 % na celkové zemědělské výrobě. Významný je chov skotu (1,5 milionu kusů) a prasat (1,7 milionu kusů). Zemědělská půda tvoří 39,2 % celkové rozlohy republiky (z toho je okolo 72 % meliorováno) a orné půdy je 26,7 %. Pěstují se krmné plodiny, brambory, obilniny, zelenina a len.

Smlouva mezi Českou republikou a Lotyšskou republikou o podpoře a ochraně investic byla podepsána 25. 10. 1994 s platností od 1. 8. 1995. Z Prahy funguje přímé letecké spojení do Rigy a Kaunasu.

Česká republika se podílela na výstavbě lotyšské armády a v lednu 1995 předal 25 kanónů vzor 53, ráže 100 mm, 20 minometů ráže 120 mm, dále protiletadlové kulometry ráže 12,7 mm a další materiál včetně munice.

Lotyšsko navštívil v listopadu český premiér Miloš Zeman a nabízel svým hostitelům české trolejbusy a další dopravní prostředky a nabídl rozvoj obranné spolupráce, která by měla vyústit v prodej vojenských letadel lotyšské armádě.

Riga leží na řece Daugava, asi 15 kilometrů od jejího ústí do Rižského zálivu. První historická zmínka je z roku 1201. Město bylo založeno brémským biskupem Albertem a stalo se základnou pro rozšiřování vlivu řádu německých rytířů v Pobaltí. Ve 13. století již byla Riga významným hanzovním přístavem, s hanzovními právy od roku 1282. Po livonské válce byla krátce svobodným městem, postupně však obsazena Poláky a Švédy. Po rusko-švédské válce bylo město v roce 1721 připojeno k Rusku a stalo se vedle Oděsy nevýznamnějším přístavem pro vývoz obilí, lnu, konopí a dříví. Koncem 19. století se Riga stala jedním z nejvýznamnějších průmyslových center carského Ruska. Byl zde vyroben první ruský automobil, první letecký motor a tank. V roce 1918 město obsadila německá armáda a 18. listopadu zde byla ustavena lotyšská vláda. Ruská Rudá armáda, jejíž součástí byly i útvary lotyšských střelců, město obsadily 3. ledna 1919, ale pod tlakem lotyšské armády město 22. 5. 1919 opustily. V období druhé světové války byla Riga pod německou okupací od července 1941 do příchodu Sovětské armády 13. října 1944. Významná židovská komunita města byla během německé okupace z velké části likvidována. Riga byla mezi světovými válkami nazývána „malou severní Paříží“. Historické jádro města označilo UNESCO za kulturní dědictví lidstva. K významným památkám patří Domská katedrála z roku 1211 proslulá skvělou akustikou a varhanami a chrám sv. Petra s věží vysokou 123 metrů, nejvyšší dřevěnou věží v Evropě. Za války zničený gotický Dům „černohlavců“ (bratrstva cizích kupců – starých mládenců), zbudovaný původně ve 14. století, byl koncem 20. století postaven jako replika. V městském hradě ze 14. století sídlí prezident. Ve městě se zachovala jediná, okolo sta let stará, synagoga, která slouží asi desetitisícové židovské obci města. V muzeu automobilů jsou i vozy Stalina a Brežněva. Na náměstí Lotyšských střelců je Muzeum okupace Lotyšska, zachycující období německé a sovětské okupace země. Pravoslavná katedrála, postavená v letech 1876–1884 sloužila za sovětského období jako planetárium a kostel sv. Saviora byl využíván k diskotékám. Symbolem Rigy je meziválečný Zalův pomník Svobody z roku 1935. Město je nejdůležitějším průmyslovým centrem Lotyšska, podílí se asi 60 % na průmyslové produkci země, s významným průmyslem elektrotechnickým (radiopřijímače VEF, telefonní ústředny, elektrické motory), strojírenským (výroba vagónů, mikrobusů), textilním, chemickým (fosforečná hnojiva, gumárenské výrobky), hutnickým a farmaceutickým. Rozsáhlé jsou rovněž kapacity potravinářského a lehkého průmyslu. Nedaleko města leží přehrada s hydroelektrárnou. Město je nejvýznamnějším kulturním centrem Lotyšska, sídlí zde Národní divadlo, Národní opera, ale i Ruské činoherní divadlo. Město je významným železničním a silničním uzlem, disponuje také mezinárodním letištem s přímým spojením na Prahu.

V malém městě Aglona byl v 17. století založen dominikánský klášter, jehož součástí se na konci 18. století stala trojlodní bazilika. V roce 1993 ji navštívil papež Jan Pavel II.

Fragment hlavice sloupu v Marlboroku znázorňující boje Křížáků s Prusy.

Žije 11 000 obyvatel.

Nedaleko Rigy v Baložciems, na břehu jezera Jugla, se rozkládá 75hektarový skanzen, založený v roce 1932, s asi padesáti objekty lotyšské lidové architektury.

Jižně od Rigy, nedaleko lotyšské hranice, leží městečko Bauska, které obývá 11 000 obyvatel. Bylo založena v 15. století společně hradem, který sloužil přechodně jako sídlo kuronských vévodů. Hrad byl za severní války v roce 1706 zničen do dnešní doby se zachovala jeho zřícenina.

Cesis je střediskem východní části národního parku Gauja. První zmínky o něm spadají do roku 1206. Rozvoj města nepříznivě ovlivňovaly války a morové epidemie. Rozmach zažilo až na konci 19. století po vybudování železnice Riga–Valga–Pskov. Roku 1919 proběhly v okolí města rozhodující boje mezi Němci a spojenými oddíly Estonců a Lotyšů za samostatnost pobaltských zemí. Nyní má město 21 000 obyvatel a je proslavené výrobou piva. Radniční budova pochází z roku 1767 a v kostele sv. Jana, z konce 13. století, je pohřbena řada německých křížáků.

Daugavpils, druhé největší lotyšské město, leží na řece Daugavě a v letech 1893–1917 se nazýval Dvinsk. Byl založen řádem německých rytířů v roce 1278. Rozvoj města je především spojen se železnicí postavenou koncem 19. století. V roce 1911 mělo město 111 000 obyvatel (25 000 v roce 1860, 29 000 v 1870, 57 000 v 1880, 70 000 v 1890, 77 000 v 1900, 108 000 v 1910). V období obou světových válek bylo město silně postiženo. Jeho dnešních 127 000 obyvatel – 1989 (115 000 v 2000), z hlediska národnostního složení jsou nejpočetnější Rusové, je zaměstnáno v průmyslu chemických vláken, ve strojírenství, při výrobě

nábytku, stavebních hmot a potravin. Důležitý zdroj elektrické energie představuje Daugavpilská hydroelektrárna. Město je významnou dopravní křižovatkou, s malým letištěm i přístavem. Pevnost, postavená v letech 1810–1833 v severní části na břehu řeky Daugavy, sloužila za sovětské éry jako armádní škola. K památkám církevní architektury se řadí katolický kostel sv. Petra a pravoslavná katedrála Borise a Gleba.

Jelgava na řece Lielupe čítá 70 000 obyvatel a je významným střediskem strojírenství a dopravním uzlem. Postavení dřevěného hradu roku 1265 je zároveň první zmínkou o městě. Od 16. století byla Jelgava centrem Kuronského vévodství a své významné postavení si uchovala také po obsazení Ruskem. Během druhé světové války byla téměř srovnána se zemí. Nejvýznamnější památkou je zámek, který v roce 1737 nechala postavit ruská carevna Anna Ivanovna. V jeho suterénu je hrobka s ostatky kuronských vévodů.

Přímořské lázně Jurmala jsou vzdálené od Rigy asi 30 kilometrů a tvoří 33 kilometrů dlouhý pobřežní pás rekreačních zařízení mezi jižním pobřežím Rižského zálivu a dolním tokem řeky Lielupe. Samotná pláž, široká 50 až 100 metrů, lemuje desítky kilometrů pobřeží. Přístup do moře je velmi pozvolný a v létě dosahuje voda teploty 18 až 20, výjimečně 24 °C. Počasí však bývá značně nestálé. Třetinu území Jurmaly pokrývají borové lesy. Jurmala, kde žije okolo 59 000 stálých obyvatel, je někdy také nazývána Baltská Riviéra. K jejímu rozvoji jako lázeňského města významně přispěla železnice spojující ji s Rigou, která byla postavena v roce 1877. Oficiálně má Jurmala městská práva od roku 1920. V nejzápadnější části leží lázeňské centrum Kemeru, se slatinovými a sirovodíkovými minerálními prameny, které se využívají k léčení kloubových, cévních a ženských onemocnění. Ve středisku Dzintari je koncertní sál lotyšské filharmonie a letní divadelní scéna. Administrativním centrem lázeňského města je Dubulti. Ve čtvrti Lielupe je ohromný sportovní komplex, kde se opakovaně konaly i zápasy Davisova poháru. Na teritoriu Jurmaly se však nachází i kombinát na výrobu celulózy a papíru ve středisku Sloka.

Kuldīga leží na řece Venta. První písemné památky o městě jsou ze 13. století, v souvislosti se založením hradu řádem německých rytířů. Již v polovině 14. století dostala Kuldīga městská práva a v následujícím století se stala hanzovním městem. Velký rozvoj zaznamenalo město v 17. století, kdy bylo sídelním místem kuronského vévody. Další rozvoj nastal až v 19. století budováním průmyslu. Současné město má 15 000 obyvatel. K pamětihodnostem města se řadí kostel svaté Kateřiny ze 16. století a kostel svaté Trojice z roku 1640. Obdivuhodnou stavební památkou je 165 metrů dlouhý most přes řeku Ventu, postavený v druhé polovině 19. století z pálených cihel.

Přístavna baltském pobřeží Liepaja je třetím největším městem Lotyšska. Vznikla ve 13. století jako rybářská vesnice, ale již roku 1625 získala městská práva. Od roku 1795 bylo město součástí Ruska. V 18. století zde byl postaven umělý přístav, který se v 19. století přeměnil na významný vojenský přístav a získal železniční napojení. Rozvoj města dokumentuje i fakt, že ve městě v roce 1899 byla zavedena tramvajová doprava, nejstarší v Pobaltí. V letech 1918–1919 byla Liepaja prozatímním hlavním městem Estonska. Historické centrum bylo značně poškozeno v průběhu druhé světové války. K architektonickým památkám města patří evangelický kostel svaté Trojice z poloviny 18. století, jehož 55 metrů vysoká věž je však ještě o sto let mladší a další evangelický kostel sv. Anny ze 16. století, přestavěný ve století devatenáctém, s dřevěným barokním oltářem z konce 17. století. V současném městě žije 95 000, 114 000 (1993) obyvatel. Ve městě je průmysl hutní, strojírenský, rybný a dřevozpracující. V době sovětské éry zde byla ponorková základna.

Rezekne leží na stejnojmenné řece, v místech kde již v 9. století stál hrad, ve 14. století přebudovaný na pevnost řádu německých rytířů. Současné město má 40 000 obyvatel, průmysl je zastoupen především strojírenský a potravinářský. Město je významným dopravním uzlem, železniční křižovatkou tratí Riga–Moskva a Vilnius–Petrohrad.

Salaspis je malé městečko asi 20 kilometrů jihovýchodně od Rigy. V místním koncentračním táboře byli v průběhu druhé světové války soustředováni Židé z Pobaltí a jejich utrpení připomíná rozsáhlý památník.

Segulda je lázeňské klimatické středisko s léčivým minerálním pramenem, které se stalo vyhledávané po vybudování železničního spojení v 90. letech 19. století, které leží v oblasti národního parku Gauja. Dominantou městečka je hrad Segewald z počátku 13. století, s věží vysokou 35 metrů. Lázeňský lesní park má rozlohu 665 ha. Dnešní město, s městskými právy od roku 1928, má 11 000 stálých obyvatel.

Tukums má nyní okolo 22 000 obyvatel. V místech dnešního města založili Livonci v 10. století hrad, v jehož okolí vzniklo malé městečko, které se v 17. století těšilo velké proslulosti díky zručným kovářům a slévačům. Muzeum historie města je umístěno v klasicistním zámku Dubre z roku 1821.

Nezamrzajícím přístavem je Ventspils, ležící při ústí řeky Venty do Baltského moře, který je specializovaný na vývoz ropy a zemního plynu. Žije zde 48 000 obyvatel, zaměstnaných především v odvětvích, navazujících na tradiční rybolov. Ve 13. století na teritorii dnešního města byl řádem německých rytířů založen hrad a záhy město dostalo hanzovní práva. Již v 17. století město proslavila výroba lodí. Nepříznivě však rozvoj města ovlivnila severní válka a morové epidemie. Další jeho rozkvět je spojen s rozšířením přístavu v 19. století a s železnicí do Rigy vybudovanou v roce 1904. K pamětihodnostem patří dochovaný hrad postavený německými rytíři a evangelický kostel z roku 1835, jehož výstavbu financoval ruský car Mikuláš I. Rybářské muzeum

zachycuje vývoj hlavního zaměstnání obyvatel města.

Na řece Gauja leží město Valmeira, zřejmě starší než první písemné památky o něm z roku 1323. Jeho rozvoj nepříznivě poznamenala severní válka. Nově začalo vzkvétat po vybudování železnice Riga–Valga–Pskov v roce 1889. Dnes má 29 000 obyvatel. Nejvýznamnější památkou je kostel sv. Šimona ze 13. století.

*Velvyslanectví Lotyšské republiky v České republice
Hradešínská 3
100 00 Praha 10
tel. 224 252 454*

Dr. Miroslav Grossmann

- Zpět na začátek -

[HLAVNÍ STRÁNKA](#) - [ÚVODEM](#) - [KRÉDO](#) - **[SOUČASNÉ UDÁLOSTI](#)** - [ZPRAVODAJ](#) - [KONTAKT](#)